
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לדתות העולם: דתות אסיה - 24350

תאריך עדכון אחרון 01-05-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדע הדתות

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' אביתר שולמן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: eviatar.shulman@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ג' 12 על-פי תיאום במייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

שיעור זה מהווה מבוא לצורות המחשבה והפולחן המאפיינות את דתות המזרח הגדולות - הינדואיזם, בודהיזם, ג'איניזם, דתות סין ובכללן הקונפוציאניזם והדאואיזם, ושינטו יפני. שאיפתנו מתמקדת בניסיון להציג כל אחת מהדתות הללו באופן סינטטי כמערכת כוללת, המהווה מכלול רעיוני ופילוסופי, דתי ופולחני, תרבותי וחברתי, ולהבין כמיטב יכולתנו את שלבי התפתחותן. סיפור המסגרת של הקורס מורכב מתוך הצגה התפתחותית של ההינדואיזם, כמבוא לדת באסיה ואף מעבר לה, וכבסיס להצגת הדתות האחרות. בתוך, נציג את האופן בו כל דת מקיימת את המכלול המורכב הזה, ונתמקד בשאלות מגוונות כגון הקשר בין דת לחברה ובין דת לפילוסופיה, בין דת לפולקלור, טבע האלוהות, דמות הקדוש והחוויה הדתית.

נרצה לראות את ההמשכיות בין הדתות על פני אסיה, את נקודות המפגש בין הדתות המאוד שונות הללו, בכדי להתבונן במה שהם אולי היסודות המכוננים של הדת עבור כל חברה אנושית, ובמקביל להבחין ביסוד העצמאי לכל דת. בין היתר נפגוש את חייה האישיים והחושניים של הדת - באסיה ה"אלוהים" כמעט אף פעם אינו מופשט. אופיה הדינאמי והחי של הדת באסיה מאפשר להיכנס באופן עמוק יותר לחיים התוססים של הדת בחברה אנושית, ולוותר על המסגרת הרעיונית ה"מוזיאלית" של הדתות המונותאיסטיות, עם הקדוש האחד המכונן, יחד עם הטקסט האחד המכונן, שמבשרים את דברו של האל האחד שבשמיים ושמעבר לכל ידיעה. כאן, דווקא, הידיעה היא העיקר, ואיתה חוויה רגשית ואנושית שלעתים היא סוערת וצבעונית. ואולי, בעצם, זה מה שקורה גם בדתות מונותאיסטיות? מנקודת מבט קולוניאליסטית ואוריינטאליסטית, אפשר לחשוב שאסיה משמרת צורות דת ופולחן קדומות יותר של ההתפתחות האנושית - פולחן הממוקד בפסלים, למשל, או מיתולוגיה עשירה ומגוונת. כאן נשאל דווקא האם צורות דתיות אלה אינן מבטאות דת מספקת יותר, ושאוּלִי החזות המונותאיסטית המוכרת לנו יותר מסתירה רבדים יותר מורכבים וחידתיים, אליהם הדת באסיה (או דתות "ראשוניות" אחרות) מאפשרת גישה ישירה.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להבין את תופעת הדת ואיתה היבטים חשובים בחברה האנושית.
2. לראות כיצד מהויות של אמונה ופרקטיקה מתפתחות ומשתנות לאורך זמן ובהתאם לנסיבות היסטוריות.
3. להשוות בין תפיסת אלוהות טרנצנדנטית לזו האימננטית ולשאול ולבחון את כוחה של כל גישה.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה מלווה במצגת

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

תוכנית השיעורים:

1. הינדואיזם 1 - הדת הוודית הפולחנית.

מבוא לדתות באסיה ולשאלות יסוד בהבנת הדת.

דת ראשונית-מקומית-אורגנית מול דת משנית-אוניברסאלית-רעיונית

טקסט - המנונים מתוך הריג-וודה - 1.1, 10.90, 10.127

קריאה -

- Patton, L., (2004). "Veda and Upaniṣad." In Mittal, Sh. And Thursby, G., (eds.), *The Hindu World*. New York and London: Routledge, pp. 37-51.

2. הינדואיזם 2 - תנועת הפרישות המהפכנית.

מה בין דת לפילוסופיה ולמדע?

טקסט - ברהאד-ארניקה-אופנישד 1.4, צ'האנדוגיה אופנישד 6.

קריאה -

- Olivelle, P., (tr.), (1998). *Upaniṣads*. Oxford and New York: Oxford Univ. Press, Introduction (pp. xxiii-lvi).

3. ג'איניזם 1 - דת של אי-אלימות.

האם דת דורשת אמונה?

טקסט - "הדרשה על איברי התרגול", קטעים 2-3

קריאה -

- Dundas, P., (2002 [1992]). *The Jains*, 2nd Edition. London and New York: Routledge, ch. 2.

4. בודהיזם 1 - התבוננות פנימית ופילוסופיה במסגרת תורות הפרישות.

דת ו"החוויה הדתית"

טקסט - "הדרשה אודות הנעת גלגל הדהרמה".

טקסט נוסף מומלץ - מתוך "הספר הגדול" (Mahāvagga), ביוגרפיית הבודהה לאחר ההארה.

קריאה -

- Harvey, P., (2013 [1990]). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History, and Practices*, 2nd Edition. Cambridge: Cambridge University Press, ch. 1,3.

5. בודהיזם/ג'איניזם 2 ושינטו יפני - בודהיזם וג'איניזם כדתות עממיות.

לדת המהאיאנה ודמות הבודהיסטווה.

שינטו יפני

מה חשוב יותר - אל או אדם קדוש בעל כריזמה מאגית?

טקסט - "כתבי ההגנה הגדולים" (pirit-Mahā)

"הדרשה הקצרה על ארץ האושר".

קריאה -

- Harvey, P., (2013 [1990]). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History, and Practices, 2nd Edition*. Cambridge: Cambridge University Press, ch. 2.
- שילוני, בן-עמי (2001). יפן המסורתית, תרבות והיסטוריה. תל אביב: שוקן, פרק 2, עמ' 23-30.

6. קונפוציאניזם

מה בין דת לבין ממשל וסדר חברתי?

טקסט - מתוך "מאמרות קונפוציוס"

קריאה -

- פינס, י., שלח, ג., שיחור, י. (עורכים), (2011). "כל אשר מתחת לשמיים": תולדות הקיסרות הסינית. כרך א: צמיחתה של הקיסרות הסינית. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, פרק 9.

מסגרת דיון בקבוצות (40 דקות), לאור תרגיל -

*הגשת תרגיל (בזוגות, עד 2 עמודים) - מה חשוב יותר עבור הדת: אלים או קדושים? התייחסו למקורות שהתבקשתם לקרוא לכיתה ולדיונים בשיעור.

7. דאואיזם פילוסופי, דאואיזם דתי, ודת סינית עממית

הגיוון הפולקלורי של הדת

טקסט - מתוך "ספר הדאו"

קריאה -

- פינס, י., שלח, ג., שיחור, י. (עורכים), (2011). "כל אשר מתחת לשמיים": תולדות הקיסרות הסינית. כרך א: צמיחתה של הקיסרות הסינית. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, פרק 10.

8. בודהיזם מהאיאני בטיבט ובמזרח אסיה

דת והעולם שמעבר

טקסט - מתוך "ספר החיים והמתים הטיבטי"

קריאה -

- Harvey, P., (2013 [1990]). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History, and Practices, 2nd Edition*. Cambridge: Cambridge University Press, ch. 6

9. הינדואיזם 3 - הסינטזה ההלכתית שלאחר הבודהה והפרושים

דת וחוק/הלכה

טקסט - בהגווד גיטא, פרקים 1-2. מובאות מתוך "ספר החוקים של מנו".

קריאה -

- Holdredge, B. A., (2004). "Dharma." In Mittal, Sh. And Thursby, G., (eds.), *The Hindu World*. New York and London: Routledge, pp. 213-248.

10. הינדואיזם 4 - הדת הפוראנית: האלים עוברים למקדש

דת אימננטית מול טרנסצנדנטית

טקסט - מתוך המיתוסים של וישנו, כולל תקציר הראמאינה.
קריאה -

- Flood, G., (1996). *An Introduction to Hinduism*. Cambridge University Press, Ch. 5.
- Pollock, S., (1984). "The Divine King in the Indian Epic" *Journal of the American Oriental Society* 104.3: 505- 528.
- Eck, D. L., (1998). *Darśan: Seeing the Divine Image in India*. New York: Columbia University Press, ch. 1.
- Erndl, K. M., (1993). *Victory to the Mother: The Hindu Goddess of Northwest India in Myth, Ritual, and Symbol*. New York, Oxford: Oxford University Press. Ch. 1,2.
- Pinkney, A. M., (2013). "Prasāda, the Gracious Gift, in Contemporary and Classical South Asia." *Journal of the American Academy of Religion* 81, no. 3, pp. 734-756.

11. הינדואיזם 5 - בהקטי (דבקות) ועד הינדואיזם 8888 (אינסוף תצורות דתיות).
האם אפשר לטעום את אלוהים?

טקסט - מתוך סיפורי קרישנה.
מתוך הביוגרפיה של ראמהקרישנה.
קריאה -

- Goswami, Sh., and Case, M., (2006 [1993]). "The Miraculous: The Birth of a Shrine". In Hawley and Narayan (2006), pp. 53-59.
- Kinsley, D., (1972). "Without Krishna there is no Song." *History of Religions* 1121: 149-180.
- Yocum, G. E., (1973). "Shrines, Shamanism, and Love Poetry: Elements in the Emergence of Popular Bhakti." *Journal of the American Academy of Religion* 41.1: 3-17.
- McDaniel, J., (1989). *The Madness of Saints: Ecstatic Religion in Bengal*. Chicago and London: University of Chicago Press, ch. 2.

חומר חובה לקריאה:

המקורות הספציפיים מוזכרים בסעיף הקודם (רשימת הנושאים).
למרבית השיעורים יש קריאת חובה במקורות ראשוניים. בדו"כ מדובר בטקסטים קצרים.
לכל שיעור מתלווה קריאה מומלצת במקורות משניים.

חומר לקריאה נוספת:

- Durkheim, E., (1915). *The Elementary form of Religious Life*.
- Geertz, C., (1993). "Religion as a Cultural System." In Geertz, C., *The Interpretation of Cultures*. Fontana, pp. 87-125.

- Flood, G., (1996). *An Introduction to Hinduism*. Cambridge University Press, Ch. 2.
 - Dundas, P., (2002 [1992]). *The Jains*, 2nd Edition. London and New York: Routledge, chs. 1,2.
- Harvey, P., (2013 [1990]). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History, and Practices*, 2nd Edition. Cambridge: Cambridge University Press, ch. 1.
- Pollock, S., (1984). "The Divine King in the Indian Epic" *Journal of the American Oriental Society* 104.3: 505- 528.
- Ramanujan, A. K.. "Three Hundred Rāmāyaṇas: Five Examples and Three Thoughts on Translation." In Richman (1994 [1991]), pp. 22-49.
- Flood, G., (1996). *An Introduction to Hinduism*. Cambridge University Press, Ch. 3.
 - Harvey, P., (2013 [1990]). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History, and Practices*, 2nd Edition. Cambridge: Cambridge University Press, ch. 2.
- Eck, D. L., (1998). *Darśan: Seeing the Divine Image in India*. New York: Columbia University Press, ch. 1.
- Pinkney, A. M., (2013). "Prasāda, the Gracious Gift, in Contemporary and Classical South Asia." *Journal of the American Academy of Religion* 81, no. 3, pp. 734-756.
 - Yocum, G. E., (1973). "Shrines, Shamanism, and Love Poetry: Elements in the Emergence of Popular Bhakti." *Journal of the American Academy of Religion* 41.1: 3-17.
- McDaniel, J., (1989). *The Madness of Saints: Ecstatic Religion in Bengal*. Chicago and London: University of Chicago Press, ch. 2.
- Harvey, P., (2013 [1990]). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History, and Practices*, 2nd Edition. Cambridge: Cambridge University Press, ch. 6.
- פינס, י., שלח, ג., שיחור, י. (עורכים), (2011). "כל אשר מתחת לשמיים": תולדות הקיסרות הסינית. כרך א: צמיחתה של הקיסרות הסינית. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, פרק 9.

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %
 השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %
 מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
 20 %

מידע נוסף / הערות:

ייעשה שילוב של דיון בין הסטודנטים בקורס, בהקשר להגשת תרגילים בשלוש נקודות בקורס - ההגות האופנישדית, תורת הבודהה, ותפיסת האלוהות הפוראנית.